

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

WOLFF Windenergie Nederland
R. de Graaff
It Dok 2
8447 GL HEERENVEEN

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
ffwet@rvo.nl

Onze referentie

Kenmerk
FF/75C/2014/0055.toek.jw

Bijlagen

2

Datum 1 juli 2015
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer De Graaff,

Naar aanleiding van uw verzoek van 18 februari 2014 en de aanvullingen hierop van 2 april 2014, 12 september 2014, 5 november 2014, 10 november 2014, 13 januari 2015 en 28 januari 2015, geregistreerd onder kenmerk FF/75C/2014/0055, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden en verwonden van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van nest- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd en de havik.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "Windturbinepark Nieuwe Waterweg", gelegen in de gemeente Rotterdam. Het project betreft het realiseren en in gebruik nemen van een windturbinepark met acht windturbines. De werkzaamheden bestaan uit het kappen van bomen en het bouwen van windturbines. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) en de watervleermuis (*Myotis daubentonii*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), rosse vleermuis (*Nyctatus noctula*) en de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft de buizerd (*Buteo buteo*) en de havik (*Accipiter gentilis*).

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dier- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De buizerd en de havik zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels is alleen ontheffing nodig indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht.

Verbodsbepalingen

Op grond van de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen; nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen

Tot voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Essentiële migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder. Daarnaast vallen ook tijdelijke, seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijvoorbeeld holen) of standplaatsen die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per exemplaar hieronder.

Afwijzing artikel 9 van de Flora- en faunawet buizerd en havik

Uit de aanvraag blijkt dat ontheffing is aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet, voor wat betreft het doden en/of verwonden van de buizerd en de havik. Echter, het aanvaringsrisico is zeer gering. De nesten van de buizerd en de havik bevinden zich op circa 50 meter van de geplande windturbines en het verschil in nesthoogte en de ondertip van de rotors is dusdanig dat de aanwezige exemplaren van de soorten onder de rotors door zullen vliegen. De sterftekans onder deze soorten is dan ook uitzonderlijk klein. Het is dan ook niet aannemelijk dat er een aanmerkelijke kans bestaat dat er slachtoffers vallen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum

1 juli 2015

Onze referentie

Kenmerk
FF/75C/2014/0055

Functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis

De verbodsbepalingen worden enkel overtreden als de door dit artikel beschermde voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen hun specifieke functie niet meer naar behoren kunnen vervullen. De functionaliteit van deze beschermde voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen gaat dan door het uitvoeren van de werkzaamheden achteruit of wordt (volledig) aangetast. De voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen kunnen hierdoor niet meer dezelfde functie aan de beschermde diersoorten bieden als voorheen. Onder bepaalde omstandigheden kan het zelfs zo zijn dat aantasting van een - op zich zelf niet beschermd - gebied deze functionaliteit van de beschermde voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats aantast en derhalve leidt tot overtreding van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet.

De gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn in het plangebied aangetroffen. In het plangebied zijn geen voortplantings-, vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis vastgesteld. Een bomenrij, waar de windturbines langs worden gebouwd, heeft een functie als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis, laatvlieger en de ruige dwergvleermuis en als vliegroute voor de laatvlieger en de rosse vleermuis. Aantasting van foerageergebieden en vliegroutes is enkel ontheffingsplichtig, indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Zonder het nemen van mitigerende maatregelen worden door de werkzaamheden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis beschadigd, vernield en verstoord.

Om de functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis te waarborgen, stelt u voor de aanwezige bomenrij te behouden. Hiermee kan de windluwte worden behouden waar de soorten en de door hun bejaagde insecten van profiteren. Hierdoor blijven de aanwezige exemplaren van de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis onder boomtopniveau. Hiermee wordt bovendien voorkomen dat de schaduwwerking van de bomenrij voor het strooilicht van het omliggende havengebied en het kassengebied verloren gaat. Wanneer er onverhoopt na zonsondergang verlichting op de bouwplaats noodzakelijk is, dan vindt dit plaats middels lichtmasten die hun licht naar beneden uitstralen. Aanvullend dient u de volgende maatregelen uit te voeren:

- U dient gedurende de bouwfase zoveel als mogelijk te voorkomen dat felle verlichting gevoerd wordt op de masten en de windturbines;
- Indien met onverhoopt na zonsondergang werkzaamheden dient te verrichten aan de basis van de mast binnen de vleermuisactieve seizoenen, dan dient men amberkleurige vleermuisvriendelijke verlichting te gebruiken;

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
1 juli 2015

Onze referentie
Kenmerk
FF/75C/2014/0055

- U dient een buffer van 75 meter aan te houden rond belangrijke landschapselementen met betrekking tot het foerageren en lijnvormige elementen voor migratie door de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis;
- Voordat de geplande kap plaatsvindt, dienen de bomen door een vleermuisdeskundige te worden onderzocht op aanwezigheid van holtes en spleten. Bij het aantreffen van vleermuizen dient met de werkzaamheden stop te zetten en contact op te nemen met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland voor aanvullende mitigerende en compenserende maatregelen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
1 juli 2015

Onze referentie
Kenmerk
FF/75C/2014/0055

De geringe kap van enkele bomen uit de bomenrij leidt niet tot aantasting van essentieel foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis, laatvlieger en de ruige dwergvleermuis en de essentiële vliegroute van de laatvlieger en de rosse vleermuis. Door het uitvoeren van bovenstaande maatregelen wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. Een ontheffing voor wat betreft de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis is dan ook niet nodig.

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Instandhouding van de soorten

Gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis

De gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis zijn in het plangebied aangetroffen. Een bomenrij, waar de windturbines langs worden gebouwd, heeft een functie als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis, laatvlieger en de ruige dwergvleermuis en als vliegroute voor de laatvlieger en de rosse vleermuis. Tijdens de gebruiksfase van de windturbines kunnen exemplaren van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis worden gedood en verwond.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven op de bladzijden 16 tot en met 18 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Activiteitenplan vleermuizen in plangebied noordoever Nieuwe Waterweg, gemeente Rotterdam" van februari 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
1 juli 2015

Onze referentie
Kenmerk
FF/75C/2014/0055

Door de ingebruikname van de windturbines worden exemplaren van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis gedood en verwond. Door het stilzetten van de windturbines bij bepaalde (weers)omstandigheden wordt het aantal slachtoffers aanzienlijk beperkt. De stilstandvoorziening wordt toegepast voor de periode 1 april tot 1 november, waardoor vrijwel het gehele actieve seizoen van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis wordt omvat. Door de windturbines stil te zetten gedurende de actieve periode van vleermuizen (1 april tot 1 november), bij windsnelheden lager dan 6 meter per seconde en bij een neerslag van minder dan 3 millimeter, is het aantal aanvaringslachtoffers aanzienlijk verkleind. De aanwezige exemplaren van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis zullen bij windsnelheden boven de 5 meter per seconde onder het boomtopniveau van de bomenrij vliegen en daarmee ruim buiten bereik van de rotorbladen blijven.

Om te bepalen of de gunstige staat van instandhouding in het geding kan zijn is de door het Europese Hof van Justitie aangedragen en door het ORNIS-comité geformuleerde 1% mortaliteitsnorm gehanteerd. De 1% mortaliteitsnorm gaat uit van 1% additionele sterfte als gevolg van het project, bovenop de natuurlijke sterfte. Als de 1% mortaliteitsnorm wordt overschreden, kan dit invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Ten aanzien van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis komt uit de beoordeling dat de verwachte sterfte als gevolg van windpark Nieuwe Waterweg de 1% mortaliteitsnorm niet overschrijdt.

De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

De zorgplicht genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet blijft van toepassing. In de ontheffing zijn dan ook aanvullende voorschriften opgenomen.

Buizerd en havik

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlieders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Nesten van de buizerd en de havik vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd. Derhalve is, bij overtreding van de verbodsbepalingen, ontheffing nodig van artikel 11 van de Flora- en faunawet met betrekking tot de vaste rust- of verblijfplaatsen van deze soorten.

De buizerd en de havik zijn in het plangebied aangetroffen. In de in het plangebied gelegen bosopstand zijn roofvogelhorsten aangetroffen, die een functie hebben als nest- of vaste rust- of verblijfplaats voor de buizerd en de havik. De bosopstand heeft tevens een functie als foerageergebied voor de buizerd en de havik. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig, indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen nest- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd en de havik worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soorten tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven op bladzijde 20 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Aanvullend onderzoek vleermuizen en buizerd" van 4 februari 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

Door de werkzaamheden gaan twee roofvogelhorsten van de buizerd en de havik verloren. U stelt voor om in de directe omgeving van het plangebied en buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden vier kunsthorsten voor de soorten te plaatsen. Hierdoor zijn er voldoende alternatieve verblijfplaatsen gecreëerd voor de buizerd en de havik. De functionaliteit van de nest- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd en de havik blijft daarmee gegarandeerd.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
1 juli 2015

Onze referentie
Kenmerk
FF/75C/2014/0055

Echter, ondanks deze maatregelen wordt door het realiseren van de werkzaamheden en de ingebruikname van de windturbines nest- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd en de havik verstoord. Immers, de buizerd en de havik worden mogelijk gedwongen om de huidige verblijfplaatsen te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd en de havik derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Er blijft voldoende geschikte habitat voor de buizerd en de havik in de nabije omgeving van het plangebied, buiten de invloedssfeer van de windturbines, beschikbaar. Daar de buizerd en de havik wel in de omgeving aanwezig blijven, gaat er geen wezenlijke invloed uit van deze verstoring.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
1 juli 2015

Onze referentie
Kenmerk
FF/75C/2014/0055

De gunstige staat van instandhouding van de buizerd en de havik komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

De zorgplicht genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet blijft van toepassing. In de ontheffing zijn dan ook aanvullende voorschriften opgenomen.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van de belangen: 'bescherming van flora en fauna', 'de volksgezondheid of openbare veiligheid', 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'.

Voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Habitatrichtlijn. Het door u aangevraagde belang 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' is niet genoemd in de Habitatrichtlijn. De aanvraag is daarom uitsluitend beoordeeld op grond van de belangen 'de bescherming van flora en fauna', 'de volksgezondheid of openbare veiligheid' en 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'.

Voor vogels kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Vogelrichtlijn. De door u aangedragen belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' is niet genoemd in de Vogelrichtlijn. De belangen genoemd in artikel 2, derde lid, aanhef en onder e en j, van het Vrijstellingsbesluit kunnen in dit geval echter wel aan de ontheffingverlening ten grondslag liggen, er is immers geen sprake van verstoring met wezenlijke invloed.

De uitstoot van broeikasgassen die onder meer vrij komen bij de productie van energie uit fossiele brandstoffen, leidt tot klimaatverandering. De gevolgen hiervan hebben een belangrijke negatieve invloed op de samenleving. Internationaal, Europees, nationaal en uiteindelijk lokaal wordt ingezet op het beperken van de uitstoot van broeikasgassen om de concentraties van deze gassen in de atmosfeer te stabiliseren en daarmee gevaarlijke antropogene verstoring van het klimaatstelsel te voorkomen. Het beperken en vermijden van de uitstoot van broeikasgassen levert daarmee een bijdrage aan het voorkomen van de genoemde negatieve invloeden.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
1 juli 2015

Onze referentie
Kenmerk
FF/75C/2014/0055

Zeespiegelstijging

Ten gevolge van klimaatverandering is sprake van zeespiegelstijging door een opwarming van de gemiddelde temperatuur van de oceanen en door het afsmelten van grote ijsmassa's. De huidige waargenomen stijging (Noordzee) bedraagt circa 25 cm en bij ongewijzigd beleid wordt een verdere stijging verwacht (tot maximaal 1,5 m in 2100). Daarbij worden ook vaker extreem hoge piekafvoeren op de grote rivieren verwacht ten gevolge van extreme neerslag. Aangezien bijna 60% van Nederland gevoelig is voor overstromingen vanuit zee of rivieren, leidt klimaatverandering tot een verhoogd risico op overstroming. Dit is derhalve een bedreiging voor de openbare veiligheid dat ook wordt onderkend. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de inwerkingtreding van de 'Wijziging van de Waterwet en de Wet Infrastructuurfonds' in verband met de bescherming tegen overstromingen en de zorg voor de zoetwatervoorziening in relatie tot verwachte klimaatveranderingen (Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening) op 1 januari 2012.

Voedselproductie

Klimaatverandering vormt eveneens een bedreiging voor de zoetwatervoorziening in Nederland, en daarmee voor de voedselproductie, die het functioneren van de samenleving kan aantasten. De bedreiging van de zoetwatervoorziening in Nederland volgt uit zeespiegelstijging en droogte (langdurige droogteperiodes).

Elektriciteitsvoorziening

Een belangrijk deel van de huidige elektriciteitsvoorziening wordt geleverd door elektriciteitscentrales die voor hun productie afhankelijk zijn van koeling door middel van koelwater uit de grote rivieren. Ten gevolge van klimaatverandering zal de beschikbaarheid van de koelwater en daarmee de elektriciteitsproductie en derhalve de energievoorzieningszekerheid in bepaalde perioden sterk afnemen. De oorzaken hiervoor zijn gelegen in hogere watertemperaturen in zijn algemeenheid waardoor minder koelwater mag worden geloosd vanwege waterkwaliteit en ecologische effecten, maar specifiek gedurende hitte golven welke meer frequent worden verwacht. Door koelwaterbeperkingen neemt de beschikbare capaciteit van de elektriciteitsvoorziening af. De bestendigheid van de elektriciteitsvoorziening is in het belang van de openbare veiligheid vanwege de vitale rol in het maatschappelijk functioneren van allerlei maatschappelijke voorzieningen en instellingen. Met name ook tijdens hittegolven is de elektriciteitsvoorziening van groot belang voor het maatschappelijk functioneren.

Volksgezondheid

Ten gevolge van klimaatverandering zullen naar verwachting meer weersextremen optreden. Specifiek voor Noord-Europa en Nederland neemt daarbij het aantal en extremiteit van hittegolven toe en is sprake van meer zware neerslag en droogte. Tevens neemt de omvang en het optreden van zomersmog naar verwachting toe. Dit heeft vooral gevolgen voor kwetsbare groepen in de samenleving (ouderen maar ook kleine kinderen en zieken). Tevens zal er door een toename en vestiging zijn van nieuwe vectoren, virussen en bacteriën infecties en ziekte- en sterftegevallen optreden als gevolg van de gewijzigde regionale klimatologische omstandigheden. Ook zullen naar verwachting het aantal allergiedagen toenemen en verspreidt de eikenprocessierups zich over heel Nederland.

Flora en fauna

Klimaatverandering heeft grote invloed op flora en fauna doordat directe veranderingen optreden in de leefomgeving. Er treedt een verandering in de klimatologische omstandigheden op (opwarming en optreden meer extreme weersomstandigheden) en in de voedselketen, bijvoorbeeld negatieve beïnvloeding van de waterkwaliteit (botulisme, algengroei) en het aanbod en soort voedsel voor bijvoorbeeld watervogels. Verwachte effecten en waargenomen ontwikkelingen betreffen daarbij niet alleen een verschuiving in de aanwezigheid van soorten (zo wordt een verplaatsing naar het noorden van koudeminnende soorten verwacht), maar ook een afname van biodiversiteit door het uitsterven van soorten die zich niet tijdig kunnen aanpassen aan de verandering in het ecosysteem. Een doorgaande klimaatverandering betekent daarmee ook een negatieve invloed op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. De effecten hierop worden reeds waargenomen. Het belang van het beperken van klimaatverandering is erin gelegen om de verandering te beperken en dit tijdig te realiseren binnen een tijdsbestek dat toereikend is om ecosystemen in staat te stellen zich op natuurlijke wijze aan te passen aan klimaatverandering (conform de doelstelling uit het Raamverdrag van de Verenigde Naties uit 1993).

Om de bovengenoemde problemen tegen te gaan zal er gekozen moeten worden voor het gebruiken van duurzame energie. De Europese Unie heeft Nederland daarom de doelstelling opgelegd om 14% duurzame energie te behalen in 2020. Het realiseren van windenergie op land is de beste optie om deze doelstelling van 14% duurzame energie in 2020 te behalen. Bij de productie van elektriciteit uit windenergie komen geen emissies naar de lucht vrij. Om aan deze doelstelling te voldoen is de structuurvisie "Ruimtelijk perspectief windenergie op land" opgesteld. In deze structuurvisie zijn een aantal zoekgebieden aangegeven waar windenergie gewenst is door de Rijksoverheid. Het Rotterdamse Havengebied maakt onderdeel van één van deze gebieden waar de overheid grootschalige toepassing van windenergie ziet. Ook de provincie Zuid-Holland heeft haar doelen vastgesteld. In januari 2011 is het geldende windenergiebeleid van de provincie Zuid-Holland opgenomen in de Nota Wervelender, die opgegaan is in de Provinciale Structuurvisie. Deze nota geeft specifiek de eisen waaraan windenergieprojecten in de provincie Zuid-Holland moeten voldoen. Daarnaast worden de locaties, die in aanmerking komen voor de realisatie van windenergie, in deze nota meegenomen. De locatie aan de Nieuwe Waterweg te Rotterdam is er één van.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
1 juli 2015

Onze referentie
Kenmerk
FF/75C/2014/0055

Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat de belangen 'bescherming van flora en fauna', 'de volksgezondheid of openbare veiligheid' en 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, buizerd en de havik, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.

Andere bevredigende oplossing

Het project is locatiespecifiek. Er zijn meer geschikte locaties in de omgeving voor de aanleg van windturbines. Echter, alle door de provincie Zuid-Holland aangewezen zoekgebieden zijn nodig om de doelstelling van duurzame energie te kunnen behalen. Andere locaties in de omgeving zullen vergelijkbare effecten op de aangevraagde soorten hebben. Door het toepassen van de stilstandvoorziening in de actieve periode van de aangevraagde soorten, worden slachtoffers onder vleermuizen en vogels door de windturbines zoveel mogelijk voorkomen. Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning (buiten de kwetsbare periode) wordt schade aan de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, buizerd en de havik zoveel mogelijk voorkomen. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief digitaal of schriftelijk een bezwaarschrift indienen. Een digitaal bezwaarschrift kunt u indienen via mijn.rvo.nl. Om in te loggen heeft u uw gebruikerscode en wachtwoord nodig, voor de ondertekening een TAN-code. Als u schriftelijk bezwaar wilt maken, stuurt u het ondertekende bezwaarschrift naar de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Bij het indienen van een digitaal bezwaarschrift vragen wij u naar een aantal gegevens uit deze brief. Maakt u schriftelijk bezwaar, vermeld in uw bezwaarschrift dan in ieder geval onze referentie en de datum van de beslissing waartegen u bezwaar maakt. U vindt dit nummer in de rechter kantlijn in deze brief.

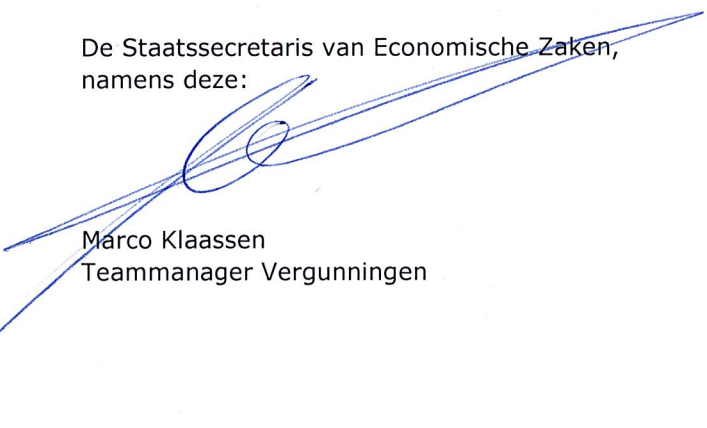
Op mijn.rvo.nl vindt u meer belangrijke informatie over het digitaal en schriftelijk indienen van een bezwaarschrift.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Marco Klaassen
Teammanager Vergunningen

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum

1 juli 2015

Onze referentie

Kenmerk
FF/75C/2014/0055

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van heer R. de Graaff op 18 februari 2014, namens WOLFF Windenergie Nederland en de aanvullingen hierop van 2 april 2014, 12 september 2014, 5 november 2014, 10 november 2014, 13 januari 2015 en 28 januari 2015

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: WOLFF Windenergie Nederland (hierna: ontheffinghouder)
Adres: It Dok 2
Postcode en woonplaats: 8447 GL HEERENVEEN

Ontheffing **FF/75C/2014/0055** voor het tijdvak van: 1 juli 2015 tot en met 1 januari 2020

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden en verwonden van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), laatvlieger (*Eptesicus serotinus*), rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en de watervleermuis (*Myotis daubentonii*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van nest- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de buizerd (*Buteo buteo*) en de havik (*Accipiter gentilis*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Windturbinepark Nieuwe Waterweg", gelegen op de noordoever van de Nieuwe Waterweg, tussen Hoek van Holland en Maasluis, ter hoogte van de Maeslantkering in de gemeente Rotterdam, één en ander zoals is weergegeven in figuur 1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Activiteitenplan vleermuizen" van februari 2014.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevreiding tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te zenden.

Specifieke voorschriften

Gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis

7. In de periode 1 april tot 1 november tussen 1 uur voor zonsondergang tot 2 uur na zonsondergang en van 2 uur voor zonsopkomst tot 1 uur na zonsopkomst dienen de wieken in vaanstand gezet te worden bij windsnelheden onder de 6 meter per seconde en waarbij de eventuele neerslag minder dan 3 millimeter is zodat de wieken nagenoeg stil komen te staan.
8. U dient aan de hand van monitoring na te gaan of de huidige mitigerende maatregelen voldoende zijn en indien nodig de mitigerende maatregelen beter af te stellen op de activiteiten van de vleermuizen. Monitoring vindt plaats op zowel gondelhoogte als lager boven de grond, zodat beide methodieken met elkaar vergeleken kunnen worden. In het eerste jaar nadat de windturbines in werking zijn gezet dient de monitoring plaats te vinden, middels het vleermuisprotocol. De bevindingen dienen in januari aan Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te worden gerapporteerd.
9. U dient monitoring (op gondelhoogte) in het eerste jaar na de bouw van de windmolens uit te voeren op het effectiviteit van de maatregelen. Indien nodig kan nog bijgestuurd worden door aanvullende maatregelen op te leggen.

Buizerd en havik

10. U dient vier aanzethorsten te plaatsen in een bestaande bomenrij in het oosten van het plaangebied en binnen het territorium van de buizerd en de havik.
11. U dient de aanzethorsten te plaatsen op locaties waar verstoring van de mens minimaal is. De aanzethorsten dienen te bestaan uit een ondiepe met wilgentenen gevlochten mand van 80 cm doorsnede.
12. De horsten dienen in geschikte bomen op een hoogte van tussen de 10 à 15 meter te worden opgehangen binnen het territorium van de buizerd en de havik. Nadat de horsten opgehangen zijn dienen deze verder te worden opgebouwd met grove takken tot minimaal 20 cm hoogte met daarop een graszode.
13. Het ophangen van de aanzethorsten dient voorafgaand aan de bouw en voor het broedseizoen van de buizerd en de havik te gebeuren onder begeleiding een deskundige² op het gebied van de buizerd en de havik.
14. Vanaf begin van het broedseizoen, inclusief nestbouw tot aan het uitvliegen van de jongen dient er rekening gehouden te worden met een verstoringafstand van 75 meter. Binnen deze afstand mogen geen verstorende werkzaamheden plaatsvinden. Afstemming dient te gebeuren met een deskundige op het gebied van de buizerd en de havik.

² Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of - bescherming.

Overige voorschriften

26. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, buizerd en havik.
27. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.
28. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
29. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
30. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Den Haag, 1 juli 2015

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze

Marco Klaassen
Teammanager Vergunningen

Meldingsformulier start werkzaamheden

Ontheffing Flora- en faunawet, artikel 75, lid 5 en lid 6, onderdeel c

Gegevens

Aanvraagnummer FF/75C/2014/0055
Project Windturbinepark Nieuwe Waterweg
Ontheffingsperiode 1 juli 2015 tot en met 1 januari 2020
Naam WOLFF Windenergie Nederland
heer R. De Graaff
Adres It Dok 2
Woonplaats 8447 GL HEERENVEEN

Gegevens werkzaamheden

Contactpersoon uitvoering werkzaamheden

Telefoonnummer (vast)

Telefoonnummer (mobiel)

Locatie(s) werkzaamheden

.....

.....

.....

Datum start werkzaamheden

Overzicht planning werkzaamheden

.....

.....

.....

.....

.....

***Dit formulier dient zodra de aanvang van de werkzaamheden bekend is
te worden ingediend bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland!***

Retouradres

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland
Postbus 19530
2500 CM Den Haag
Fax: 070-3786139
Email : ffwet@rvo.nl

